

تازه‌های نگارش‌نشر

معرفیهای گزارشی

کلیات

● جزیره خضراء افسانه یا واقعیت

جعفر مرتضی عاملی. ترجمه: محمد سپهری. (چاپ دوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۲۵۶ ص، وزیری.

محقق عالیقدر جناب جعفر مرتضی عاملی در کتابی ارجمند با عنوان «دراسة فی علامات الظهور والجزیره الخضراء» به نقد گزارش افسانه گونه جزیره خضراء و کتاب بیان الأئمة وخطبة البیان پرداخته است. بهنگام نشر متن عربی کتاب به تفصیل درباره آن سخن گفته ایم (آینه پژوهش، شماره ۱۲/۳۷). آنچه اینک یادشد ترجمه گویایی است از آن کتاب.

● اسناد مطبوعات ایران (۱۳۳۲-۱۳۴۰ ه.ش) به کوشش: غلامرضا سلامی، محسن روستایی. (تهران، سازمان اسناد ملی (پژوهشکده اسناد)، ۱۳۷۴). ۱۹۳+ [۲۶] ص، وزیری.

این کتاب جلد نخست از مجموعه اسناد مطبوعات ایران طی سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ است که به کلیات و قوانین مربوطه اختصاص دارد. در ابتدای کتاب، فهرست اسناد آمده در این جلد درج گردیده است، سپس مقدمه و پیشگفتار مشاهده می شود، قسمت اصلی کتاب به متن اسناد اختصاص دارد و در پایان افزون بر چند پیوست تصاویر گزیده ای از اسناد آمده و در آخرین صفحات فهرست اعلام گنجانیده شده است.

● روزنامه نگاری حرفه (مجموعه مقالات)

به اهتمام: سید فرید قاسمی. (تهران، مرکز گسترش آموزش رسانه ها، ۱۳۷۴). ۲۲۶ ص، وزیری.

این کتاب دربردارنده بیست مقاله است که در سرفصل «آموزش» فصلنامه رسانه از شماره ۱ تا ۲۰ منتشر شده و مقالات آن به منظور رفع نیاز دانشجویان و علاقه مندان رشته های روزنامه نگاری و ارتباطات تدوین گردیده است.

● راهنمای پژوهش

جواد محدثی. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۳۳۴ ص.

نویسنده با کتابشناسی منابع، معجمها، دایرةالمعارفها و کتابهای راهنما کوشیده است برای افرادی که درصدد تحقیق و پژوهش هستند، راه مراجعه به منابع را نشان دهد. وی با مطرح کردن هر کتابی اطلاعات اجمالی از محتوای آن ارائه می دهد و در ذیل هر کدام کتب همگون را نیز یاد می کند.

کتاب دارای یک مقدمه، بخشی مهمی در کتابها و کتابشناسیها، با ضمیمه فهرست موضوعی کتابها، فهرست الفبایی نویسندگان و فهرست کتابهای ضمیمه است.

● رده PJA ادبیات عربی

باسمه رضایی. (چاپ اول: تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۴). ۳۵۸ ص.

از آنجا که نظامهای رده بندی کتابخانه ها

در مورد اسلام، ادبیات عرب و آنچه به نوعی به فرهنگ شرق مربوط است، عموماً ناقص است. علاقه‌مندان به فرهنگ‌های شرقی در زمینه کتاب و کتابداری تلاش می‌کنند با ارائه پیشنهاداتی به تکمیل نظام‌های مشهور پردازند؛ از آن جمله خانم رضایی تکمله‌ای بر نظام رده‌بندی کتابخانه‌کنگره در زمینه ادبیات عربی پیشنهاد کرده است که بسیار مفید و خواندنی است.

● کتابنامه حج

محمد حسن بکایی. (چاپ اول: تهران، نشر شعر، ۱۳۷۴). ۳۹۲ ص، رقی. در این مجموعه بیش از هزار عنوان کتاب درباره حج، مکه و مدینه و مسائل مرتبط با حج فهرست شده است. کتابها بر پایه حروف الفبا تنظیم شده و در پایان فهرست موضوعی کتابها نیز ارائه شده است.

عناوین برخی از موضوعاتی که درباره آنها کتابهایی فهرست شده است چنین است: احرام‌نامه، احکام حج، مدینه‌شناسی، مکه‌شناسی، مناسک حرمین شریفین، سفرنامه، طواف‌نامه و ...

«قرآن و تفسیر»

● التفسیر الوجیز

وهبه زحیلی. (چاپ دوم: دمشق، دارالفکر، ۱۴۱۶). ۶۳۶ ص، رحلی.

عالم پرکار و مفسر ارجمند سوری جناب زحیلی پس از نگارش و نشر تفسیر سودمند «المنیر» که تفسیر روزآمد و سهل الوصول نتیجه پژوهش و مطالعات دامنه‌دار خود را در عباراتی روشن و واژگانی گویا در تفسیر آیات الهی در حاشیه قرآن چاپ کرده و بدین سان تفسیری همراه و سودمند برای جستجوگر معارف قرآنی عرضه کرده است. در موارد لازم اسباب نزول آیات نیز گزارش شده. در پایان قواعد ترتیل نیز آمده است.

● الفروق اللغویة و اثرها فی تفسیر القرآن الکریم محمد عبدالرحمن بن صالح. (چاپ اول:

ریاض، مکتبة العبیکان). ۳۸۵ ص، وزیری.

«ترادف» که پیشینیان از آن به الفاظ مختلف دارای معنای واحد یاد می‌کردند (= ماختلف ألفاظه واتفقت معانیه) از مباحث مهم علم لغت است، و بود و نبود آن در ادب عربی مورد بحث و مناقشه است (المزهر فی علوم اللغة و انواعها، ج ۱/ ۴۲). قرآن کریم که حقایق الهی است به «عربی مبین» آیا واژگان مترادف را در خود جای داده است یا نه؟! بحثی است مهم که دانشوران علوم قرآنی کمابیش بدان پرداخته‌اند. و این کتاب اثری است سودمند و خواندنی در این موضوع که در سه باب سامان یافته است. در باب اول «ترادف» معنا شده است و سیر تاریخی تحول معنایی آن نموده شده است و آرای ادیبان و محققان عرب در بود و نبود آن در ادب عربی گزارش شده است و از فواید وجود واژه‌های مترادف سخن رفته و آثار نگاهشده شده در این باره از کمترین روزگاران شناسانده شده است. در باب دوم مترادف از دیدگاه عالمان اصول بررسی شده است و در باب سوم این موضوع از نگاه مفسران و چگونگی آن در قرآن بحث شده است و در پایان نمونه‌هایی از واژه‌های مترادف تبیین و تفسیر گردیده است.

● تفسیر راهنما

اکبر هاشمی رفسنجانی و جمعی از محققان. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۷۴۴ ص، وزیری.

تفسیر قرآن کریم است با شیوه‌ای نو و کارآمد، این جلد از تفسیر آیه ۱۰۱ سوره نساء آغاز می‌شود و با تفسیر آیه ۱۲۰ سوره مائده پایان می‌پذیرد. پیشتر از چگونگی این تفسیر به تفصیل سخن گفته ایم و نیز ر. ک: مقدمه جلد اول و پژوهشهای علوم قرآنی، شماره دوم.

● آشنایی با سوره‌ها

جواد محدثی. (چاپ دهم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۱۸۲ ص.

کتاب نخست چند مبحث علوم قرآنی را به طور گذرا مطرح می‌کند و سپس به معرفی کلی محتوای سوره‌ها و پیام کلی هر سوره می‌پردازد. کتاب برای جوانان و دانش‌آموزانی که علاقه مند اطلاع کلی از محتوای قرآن مجید و بویژه هر سوره و علت نامگذاری سوره‌ها هستند، بسیار مفید است.

● تفسیر سوره واقعه

تألیف سید محمدباقر حجتی. (تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۴). یازدهم ۱۵۵ ص، وزیری.

کتاب حاضر در واقع تفسیر نخستین آیات سوره واقعه است که از جمله سور شریفه‌ای است که خواننده را به احوال و داستان اهل بهشت و دوزخ و سرگذشت دنیا و آخرت آشنا ساخته و حقایق مهم و نکات برجسته‌ای را در نظر خواننده این سوره می‌آورد. در تفسیر حاضر، افزون بر آنکه آرا و نظریات مفسران بزرگ به طور فشرده مطرح شده است، کیفیت تفسیر ملاصدرا فیلسوف عالی قدر قرن یازدهم هجری نیز در آن چشمگیر است و می‌تواند تا حدودی بیانگر واقعیت‌هایی درباره بخشی از آیات سوره واقعه باشد که در ضمن درک آنها نیازمند ذوق عرفانی و فلسفی است.

«حدیث»

● شرح زیارت امین الله

محمد محمدی گیلانی. (چاپ اول: تهران، نشر سایه، ۱۳۷۴). ۲۴۸ ص، وزیری.

شرحی است زیبا، گویا و خواندنی بر زیارت عظیم و دلنواز «امین الله» آیت الله گیلانی با دریافتی ژرف از معارف و حقایق قرآنی و حدیثی زیارت را شرح کرده و حقایق بلندی در

صفحات این کتاب عرضه کرده است.

معنا فؤاد، و اقسام قلوب اولیاء، توبه، معصیت کبیره، چگونگی صحیفه اعمال، رزق تکوینی و تشریحی، ولایة‌الله از جمله مباحثی است که در ضمن شرح جملات زیارت با دقت تبیین شده است. دانشمند محترم جناب آقای قربانی، مقدمه‌ای نگاشته‌اند درازدامن و در ضمن آن به تفصیل درباره‌ی توسل و زیارت بحث کرده‌اند.

● **اتواری از نهج البلاغه**

محمد جعفر امامی. (چاپ اوّل: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳). ۲۶۴ ص، وزیری.

این کتاب در هفده درس بحثهای متنوعی از نهج البلاغه را ارائه کرده است. چگونگی گردآوری نهج البلاغه، شناخت خالق در نهج البلاغه، قرآن کریم، بعثت انبیاء، امامت و رهبری، معاد، برزخ، نکوهش دنیا، آرزو، صبر و آداب معاشرت در نهج البلاغه از جمله مطالبی است که در این کتاب بررسی شده است.

● **الإقبال بالأعمال الحسنة ج ۳**

السید رضی الدین علی بن موسی بن جعفر بن طاووس. تحقیق: جواد القیومی. (چاپ اوّل: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۴۱۶ ص، وزیری.

چاپ متفحصی است از کتاب مهم «الإقبال...» سید بن طاووس که به هنگام نشر جلد اوّل آن به اجمال در باره آن توضیح داده‌ایم. محقق محترم احادیث و دعاها نقل شده را منبع‌یابی کرده و به موارد اختلاف نسخه‌ها اشاره کرده است و در مقدمه‌ای از مؤلف و شرح حال وی سخن گفته است.

● **فقه**

● **تاریخ القضاء فی الإسلام**

محمد زحیلی. (چاپ اوّل: دمشق، دارالفکر، ۱۴۱۵). ۵۹۰ ص، وزیری.

مؤلف در این کتاب در ضمن نه فصل به

اجمال از تاریخ نهاد دادرسی در اسلام سخن گفته است.

در فصل اوّل «قضاء» را تعریف کرده و در فصل دوم از آیین دادرسی در نزد عرب قبل از اسلام سخن گفته است. قضاوت در روزگار رسول‌الله ص - و نمونه‌هایی از داوری آن بزرگوار در فصل دوم آمده است و در فصل سوم از داوری و دادرسی در روزگار خلفاء اربعه بحث شده است. فصل چهارم ویژه داوری در روزگار امویان است. و در فصل پنجم از قضاوت در عصر عباسی گزارش شده است.

قضاوت در اندلس و مغرب، در دولت عثمانی، و در عصر حاضر در فصول بعدی کتاب بحث و بررسی شده است.

● **قسامه در نظام قضایی اسلام**

محمد علی رازی زاده. (چاپ اوّل: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۳۷۱ ص.

مبحث قسامه یکی از مباحث مهم در سیستم قضایی اسلام است. مؤلف در این کتاب طی دوازده فصل جزئیات مربوط به قسامه را بحث کرده است. معنای قسامه، تاریخچه، دلایل اثبات، حدود کاربرد آن چهار فصل کتاب را تشکیل می‌دهد. فصل پنجم به ثبوت قسامه در اعضا و جوارح فصل ششم به لوث و فصل هفتم به تبیین فرق قسامه و اردالی اختصاص دارد.

در فصل هشتم از دیدگاه حقوقی به مسأله نگریسته شده و در فصل نهم رابطه قسامه با صفت قتل در فصل دهم به سوگند و در یازدهم به رابطه قسامه با زنان پرداخته و در فصل نهایی قسامه را با سایر ادله بحث کرده است.

● **واقع التقیه، عند المذاهب**

● **والفرق الإسلامية من غیر الشیعه الإمامية**

ثامر هاشم حبیب العمیدی. (چاپ اوّل: قم، مرکز الغدیر للدراسات الإسلامیه، ۱۴۱۶). ۳۰۱ ص، وزیری.

شیعه و فکر و باورهای او در گذرگاه

زمان، همواره مورد هجوم بوده است، بسیاری از نویسندگان تصویر ناروا از اندیشه‌های شیعه می‌پرداختند و پرداخته خود را با انتساب به شیعه به نقد می‌کشیدند. و اکنون نیز همانگونه است. «تقیه»، رازداری، همسویی در کردار با دیگر اندیشیان در موقعیتهای خاص، رانه عقل و نه نقل خط بطلان نکشیده، اما کسان بسیاری با تصویری وارونه از آن و نسبت دادنش به شیعه کوشیده‌اند آن را قذح و جرحی بر تفکر شیعی بنمایانند. این کتاب - که اثری است ارجمند و پژوهشگرانه - واقع تقیه و مفهوم استوار و پذیرفتنی آن را با تکیه به قرآن و سنت نمایانده و نشان داده است که تمام مفسران، محدثان، متفکران از تمام مذاهب فرهنگ اسلامی بر صحت و استواری آن باور دارند. کتاب در سه فصل سامان یافته است. در فصل اوّل مفهوم دقیق آن بازناسایی شده و مصادر تشریح آن و مستند حکم تقیه، از آیات قرآنی و نصوص روایی نمایانده شده است.

در فصل دوم موضع صحابه و تابعین و تابعین تابعین درباره تقیه گزارش شده است و در ادامه آن مواضع عالمان، فقیهان و محدثان که بر روی هم از ۸۶ نفر سخن رفته است.

در فصل سوم آرای فقیهان، مالکی، حنفی، شافعی، حنبلی، زیدی، فقه طبری، فقه ظاهری، خوارج و معتزلیان بررسی و ارائه شده است.

در مجموع بروشنی نشان داده است که تقیه نه عمل ناروایی است و نه شیعه آن را ابداع کرده است، موضعی اجتماعی فکری و مستند بر قرآن و سنت و معمول در میان همه مذاهب.

● **کلام، فلسفه و عرفان**

● **بررسی مسایل کلی امامت**

ابراهیم امینی. (چاپ سوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم، ۱۳۷۴). ۳۲۰ ص.

کتاب طی شش بخش مهم‌ترین و

کلی ترین مباحث مربوط به امامت را مورد بحث قرار داده است، این مباحث عبارتند از:

امامت، امامت از نظر عقل، عصمت امام، علم امام، اعجاز و افضلیت امام و راه انتخاب آن.

کتاب قبل از انقلاب تألیف شده است و مؤلف در چاپ جدید اصلاحاتی در آن انجام داده است و برای قشر جوان قابل مطالعه و مفید است.

● راه یافته یا چگونه شیمه شلم

محمد نیجانی سماوی. (چاپ سوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۲۶۰ ص، وزیری.

کتابی است خواندنی و شیرین که مؤلف در آن چگونگی تحسُّن فکری و گرایش به تشیع و توفیق حضور در مکتب اهل بیت (ع) را شرح کرده است. پیشتر از این کتاب سخن گفته ایم.

● عدل در جهان بینی توحید

محمد محمدی ری شهری. (چاپ یازدهم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۱۶۰ ص.

کتاب در سه بخش به عدل الهی در اسلام، عدل الهی در تاریخ اسلام و فلسفه مصیبتها پرداخته است و تلاش کرده مبحث «عدل» را در جهان بینی اسلامی تبیین کند.

کتاب برای سطح دیپلم و دانش آموزان اواخر دوره دبیرستان مفید و خواندنی است.

● فلسفه وحی و نبوت

محمد محمدی ری شهری. (چاپ نهم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۲۴۰ ص.

این کتاب طی پنج بخش به دو مبحث مهم کلامی یعنی وحی و نبوت پرداخته است. در بخش اول طی چند درس وحی و تکامل، در بخش دوم طی دو درس به شناخت وحی در بخش سوم در دو درس به شناخت نبوت در بخش چهارم به ویژگی پیامبران در بخش

پنجم تحلیلی از عصمت انبیاء ارائه داده است.

● هدایة الأمة الی معارف الأئمة

محمد جواد بن المحسن بن الحسن الخراسانی (چاپ اول: قم، مؤسسه البعثة، ۱۴۱۶). ۸۸۸ ص، وزیری.

مؤلف کتابی نگاشته با عنوان «معارف الشیعه» و آنگاه آن را در منظومه ای بلند خلاصه کرده تا فراگیری مباحث و مطالب آن سهل گردد، سپس این منظومه را شرح کرده و بدان عنوان یادشده را نهاده است. مؤلف سه دره در مقدمه کتاب از ضرورت سره سازی معارف اهل بیت (ع) و جداسازی آن از آموزه های فیلسوفان و عارفان سخن گفته و آنگاه در پنج مقصد به تبیین مباحث کتاب پرداخته است، در مقصد اول از اثبات صانع سخن رفته است، و در مقصد دوم مباحث متعلق به «ذات» تنقیح شده است. عدم امکان شناخت ذات خداوند، نهی از تفکر در ذات، رؤیت الهی، کشف و شهود، نقد آرای صوفیان در این باره، رؤیت قلبی و... از جمله مباحث این فصل است. در بخشهای دیگر کتاب، از توحید در عبادت، توحید فعلی، صفات ذات، قضاء و قدر، بداء، عدل، اسماء الهی به تفصیل بحث شده است. در ذیل بحث قضاء و قدر و در ضمن آن جبر آیات مرتبط به موضوع گردآمده و با توجه به دیدگاه معتزله، اشاعره، آیات تفسیر شده و آرای آنان نقد شده است. کتاب در مجموع عرضه کننده دیدگاهی است در مباحث مرتبط با الهیات، که به جداسازی معارف ثقلین تأکید می ورزد و از این جهت برای دریافت چگونگی این دیدگاه سودمند تواند بود.

● مطلع خصوص الکلم فی معانی فصوص الحکم

داود بن محمود القیصری. (چاپ اول: قم، منشورات انوار الهدی، ۱۴۶۳). ۴۸۸+۵۰ ص، وزیری.

فصوص الحکم، از مهمترین، عمیقترین

و دقیقترین متون عرفانی است، فصوص همواره مورد توجه عالمان و عارفان بوده است. از این روی شرحهای بسیاری در توضیح مسائل و تبیین مطالب آن نگاشته شده است (ر. ک: مقدمه المقدمات من کتاب نص النصوص). شرح صدرالدین قونوی و عبدالرزاق کاشانی از مهمترین شرحهای فصوص الحکم است. داود قیصری که از شاگردان به نام کاشانی است، این شرح را پس از فراگیری مطالب فصوص از استاد و بهره وری تام و تمام از تقریرات وی و اشراف به دیگر شرحها نگاشته است، استاد جلال الدین آشتیانی نوشته اند «قیصری چون شرح خود را بعد از شرح تحقیقی و کامل صدرالدین قونوی و شرح کامل استاد خود کاشانی نوشته است و از مزایا و دقائق این دو شرح استفاده کرده است، قهرآموزیا و خواص این دو شرح را دربردارد (شرح مقدمه قیصری/ ۱۶)». به هر حال شرح قیصری بارها چاپ شده است، اما نه چاپی منقح، آنچه اکنون عرضه شده است، چاپی است تصحیح شده با حروفچینی زیبا و چاپ و تجلیدی شایسته. با این همه به چاپی منقح و تحقیقی استوار نیازمند است.

● ترجمه و شرح نهایة الحکمه ج ۳

علی شیروانی. (چاپ سوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۳۹۲ ص، وزیری.

این کتاب ترجمه و شرح مفصل کتاب ارجمند علامه طباطبائی است که بحثهای عقل، عاقل و معقول، واجب الوجود را دربر دارد، پیشتر به تفصیل از این ترجمه، و ترجمه دیگر نهایة الحکمه سخن گفته ایم.

● اسلام بین دو دیدگاه شرق و غرب

علی عزت بگوویج. ترجمه سیدحسین سیف زاده. (تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی). سی و هفت+۳۳ ص، وزیری.

کتاب حاضر نخستین بار در سال ۱۹۸۴ در آمریکا منتشر شد. مؤلف کتاب که رئیس جمهور فعلی بوسنی و هرزگوین است، کوشیده است دو دیدگاه «ماده محور» شرق و غرب (یعنی لیبرال-دموکراسی و ماتریالیسم دیالکتیک) را از جهات گوناگون با اسلام مقایسه کند. به اعتقاد وی جلوه‌های مختلف تمدن غربی رو به زوال است و عصری تازه در حال تکوین است که مبتنی بر ایمان انسانها به خدا و آرمانهای الهی است.

تاریخ و شرح حال

انتقال علوم یونانی به عالم اسلامی

دکسی اولیری. ترجمه احمد آرام (تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۴). ج ۲، ۳۳۶ ص، وزیری.

متن اصلی (انگلیسی) این کتاب در سال ۱۹۴۸ در انگلستان انتشار یافت و در سال ۱۳۴۲ ترجمه فارسی آن برای نخستین بار در تهران (انتشارات دانشگاه تهران) منتشر شد. عنوان برخی از فصلهای کتاب را می‌آوریم: «یونانی مآبی در آسیا»، «میراث یونان»، «مسیحیت، عامل نیرومند یونانی مآبی»، «نسطوریان»، «مذهب بودا به عنوان وسیله انتقال احتمالی»، «دستگاه خلافت دمشق»، «دستگاه خلافت بغداد»، «ترجمه به زبان عربی»، «فیلسوفان عالم اسلام».

ابن خلدون و علوم اجتماعی

وضعیت علوم اجتماعی در تمدن اسلامی

جواد طباطبایی. (تهران، طرح نو، ۱۳۷۴). ۴۰۰ ص، رقعی.

مؤلف در این کتاب کوشیده است برخی از وجوه معرفت و روش‌شناسی علوم اجتماعی جدید را در مقایسه با مبانی معرفتی و فرهنگی تمدن اسلامی خاصه با اندیشه‌های ابن خلدون مورد بررسی قرار دهد. به اعتقاد مؤلف در شرایط کنونی و تازمانی که مبانی تاریخ اندیشه در ایران روشن نشود، بحث درباره تاریخ اندیشه در دوره معاصر، چیزی

جز اتلاف وقت نیست. به اعتقاد وی با چیرگی ترکان سلجوقی بر ایران، دوره‌ای آغاز شد که می‌توان آن را دوره بن‌بست در عمل و امتناع در اندیشه نامید. مؤلف در این کتاب به طور عمده از امتناع در مطالعات علوم اجتماعی سخن گفته و سیطره ایدئولوژیهای جامعه‌شناسانه را نیز وجهی از تبعات این امتناع نامیده است. عنوان فصلهایی از کتاب را می‌آوریم: «ابن خلدون و سنت»، «مبانی کلامی اندیشه اجتماعی ابن خلدون»، «درباره جامعه‌شناسی فیلسوفان دوره اسلامی»، «نظریه اجتماعی ابن خلدون»، «درباره بنیاد نظری علوم اجتماعی»، «نظریه عدالت در اندیشه ابن خلدون»، «درباره نظریه اقتصادی ابن خلدون».

ایران و عثمانی در آستانه قرن بیستم

رحیم رئیس‌نیا. (تبریز، انتشارات ستوده). ج ۳، ۱۵۷۷ ص، وزیری.

مؤلف کوشیده است وجوه مشترک تهاجم نیروهای استعماری را به دو کشور ایران و عثمانی تا سالهای آغازین قرن حاضر مقایسه کند و چگونگی تبدیل این دو کشور را به کشورهای نیمه فئودالی - نیمه مستعمره نشان دهد. وی همچنین درباره چگونگی باگرفتن جنبشهای ملی آزادی‌بخش در ایران و ترکیه سخن گفته و اخذ وجوه مختلف مثبت و منفی تمدن غربی را در میان روشنفکران این دو سرزمین نشان داده است.

گزیده اسناد دریای خزر

و مناطق شمالی ایران در جنگ جهانی اول

محمدنادر نصیری مقدم. (تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۴). سی و هفت + ۷۶۷ ص، وزیری.

شامل اسنادی است از تجاوزات متجاوزان به مناطق شمالی ایران و شیلات و نفت شمال و سایر امتیازات متعلق به مناطق شمالی در سالهای ۱۳۲۲ تا ۱۳۴۰ ه. ق. این مجموعه حاوی ۲۰۳ سند در زمینه

شروع جنگ جهانی، نقض بی‌طرفی ایران، تجاوز به مناطق شمال و آثار اقتصادی جنگ است.

گزیده اسناد خلیج فارس. ج ۴

(تهران، واحد نشر اسناد دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی - انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۴). هفتاد و یک + ۶۰۶ ص، وزیری.

کتاب حاضر چهارمین مجلد از مجموعه گزیده اسناد خلیج فارس است که با توجه به قانون انتشار اسناد طبقه‌بندی شده وزارت امور خارجه منتشر شده است. این مجموعه مشتمل است بر اسنادی که عموماً بین سالهای ۱۳۴۱ تا ۱۳۵۷ ش تهیه شده و بیانگر تحولات کشورهای امارات عربی متحده، بحرین، عربستان سعودی، عمان، قطر و کویت در ابعاد مختلف سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی است. اسناد این مجموعه همچنین نقش کشورهای استعماری انگلیس و آمریکا را در امور داخلی و سیاست خارجی کشورهای فوق نشان می‌دهد.

الحضارة العربية الإسلامية

و موجز عن الحضارات السابقة

شوقی ابوخلیل. (چاپ اول: دمشق، دارالفکر، ۱۴۱۵). ۶۸۶ ص، وزیری.

این کتاب گزارشی است تحلیلی از تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی با نگاهی گذرا به تمدنهای پیش از اسلام. مؤلف در مقدمه کتاب تمدن (= حضاره) را تعریف کرده و آنگاه با نگاهی گذرا از تمدنهای هند، چین، ژاپن، یونان، مصر بلادشام و... سخن گفته است. آنگاه به فرهنگ و تمدن اسلامی پرداخته است، با بحث از روزگار رسول‌الله ص - حکومت در اسلام، ویژگیهای خلیفه، وزارت و چگونگی آن در تاریخ اسلام، حسیه داوری، اداره شهرها و آیین شهرداری، وقف، جهاد، نموده‌های زندگی عمومی در جامعه اسلامی فرقه‌ها و نحله‌های دینی، هنر و مظاهر آن، از جمله

بجشهایی است که مؤلف در این کتاب به چگونگی آن پرداخته است.

● تاریخ العراق الاقتصادية فی القرن الرابع الهجری عبدالعزیز الندوی. (چاپ سوم: بیروت، مرکز دراسات الوحدة العربیه، ۱۴۱۶). ۳۲۵ص، وزیری.

مؤلف کتاب را در هشت فصل تدوین کرده است. در فصل اول از عوامل مهم جغرافیایی در تاریخ عراق سخن گفته و آنگاه مظاهر مهم اقتصادی در عراق را در قرن چهارم به بحث نهاده است. او در ضمن فصول کتاب از زراعت، صنعت، تجارت، معاملات گونه گون، خراج، مالیات، نظام پولی و سطح معیشت عراقیان در آن قرن سخن گفته است. کتاب اثری است تحقیقی، مستند و خواندنی و در نشان دادن چهره اقتصادی عراق در این قرن سودمند و کارآمد.

● فاطمه الگوی زن مسلمان

احمد صادقی اردستانی. (چاپ دوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۲۷۴ص.

کتاب به زبان ساده و در سطح عموم درباره زندگی حضرت فاطمه (س) تدوین شده است و دارای ده فصل است. در این کتاب از اصالت خانوادگی، القاب، سخیهای حضرت فاطمه سخن رفته است. وی به عنوان الگوی فکری بویژه برای بانوان مطرح شده، احادیث آن حضرت جمع آوری و کتابنامه ای بدان ضمیمه شده است. کتاب برای جوانان و بویژه دختران جوان آموزنده است.

● حیاة الإمام المسکری

الشیخ محمدجواد الطیبی. (چاپ دوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۵۱۲ص، وزیری.

مؤلف در این کتاب در ضمن دو باب و فصول مختلف آن به تفصیل از زندگانی امام حسن عسکری (ع) و جریانهای زمان آن

بزرگوار بحث کرده است. در باب اول از نام، نسب و القاب، امامت، و زندگانی امام (ع) در روزگار امامت پدر بزرگوارش، فرزندان امام (ع) شخصیت و مناقب آن بزرگوار، معجزات سخن گفته و بخشهایی از روایات آن حضرت را در مسائل اعتقادی، فقهی، تفسیری گزارش کرده است. در باب دوم از وضع فرهنگی، اجتماعی، سیاسی روزگار امام (ع) بحث کرده است و مواضع امام (ع) را در برابر این جریانها و هدایت شیعیان و ستیزندگان علیه حاکمان برنموده است.

● ماهیت قیام مختار

سید ابوالفضل رضوی اردکانی. (چاپ سوم: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۶۷۸ص، وزیری.

در این کتاب در ضمن چهارده فصل به تفصیل از زندگانی و قیام مختار ابن ابی عیید، و چگونگی درگیری وی با حکومت بنی امیه و آثار قیام او سخن رفته است. بهنگام نخستین چاپ کتاب به اجمال محتوای آن را نمایانده ایم. (آینه پژوهش، شماره ۷۴/۹)

﴿اخلاق﴾

● آفات علم

جواد محدثی. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۲۹۵ص.

کتاب مجموعه مقالات نویسنده در دوره نخست مجله حوزه است که در آن به چندین آفتی که ممکن است طالبان علم بدان گرفتار شوند پرداخته شده است؛ از آن جمله: غرور، کبر، حسد، بی عملی، کتمان، دنیاطلبی، درباری شدن، مذهب سازی و جدال و مراء است.

● شکوه محراب

لطیف راشدی. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۵۶ص، وزیری.

این کتاب مجموعه قصه هایی است درباره نماز عناوین برخی از قصه ها چنین است: اولین نماز، فلسفه نماز، نماز ریاکار، نماز و کودکان، نماز جماعت و مرد نابینا، نماز امام سجاد، نماز جمعه و ...

● بیست و پنج اصل از اصول امامان (ع)

محمدتقی عبدوس، محمدمحمدی اشتیاردی. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۴۰۷ص، رقمی.

در این کتاب بیست و پنج بحث از مباحث اخلاقی با توجه به سیره امامان (ع) بحث و بررسی شده است. عناوین برخی از بخشهای آن بدین قرار است: فرض الحسنة در زندگی امامان (ع)، امامتداری، سخاوت، شیوه برخورد امامان (ع) با مردم، سوگندهای امامان (ع) برای احقاق، مهمانداری و مهمان نوازی، صبر و استقامت در موارد لازم، صرفه جویی و دوری از اسراف و ...

● حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت (ع)

محمد جواد طیبی. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۳۳۲ص، وزیری.

مؤلف کوشیده است در این کتاب با دستمایه ای از احادیث امامان (ع) حقوقی را که فرزندان بر ذمه پدران و مادران دارند، تبیین کند.

جایگاه فرزند و مسؤولیت والدین، دوران تولد و رعایت ستهها، رابطه پدر و فرزند، ادب آموزی و تربیت فرزندان، دوران بازسازی شخصیت فرزند، پرورش ایمان و مذهب، فرزند و جامعه از جمله عناوین کلی کتاب است. محبت به فرزند، سیره پیامبر در تربیت فرزند، احترام و تکریم به فرزندان، آموزش احکام به فرزندان، وفای به عهد در برابر فرزندان، تشویق آنان، تعلیم شعار آموزنده و حماسی به آنان نیز از جمله مطالبی است که در این کتاب آمده است.

● تربیت و شخصیت انسانی ج ۲

سید مجتبی هاشمی. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۲۱۵ص، وزیری.

این کتاب در دوازده بخش سامان یافته است و در بخش‌های مختلف آن، از تربیت و ولایت، تربیت ذهن و شخصیت اجتماعی، تربیت و سعادت، تربیت و هدایت، سخن رفته است. مشخصه‌های خودخواهی، ناکامی و پرخاشگری، تربیت روان و ذهن کودک، آزادی و استقلال کودک، ویژگی‌های مهم تربیت دوره بلوغ و جوانی، ناهنجاریها و عوامل آن. عوامل روانی و اجتماعی ناهنجاری نوجوانان نیز از جمله مباحث کتاب است.

● تربیت برتر

رضا فرهادیان. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۱۳۵ص، وزیری.

این کتاب مسائل تربیتی لازم بر والدین و معلمان را به بحث نهاده و آنچه را باید والدین و معلمان در آموزش و پرورش کودکان بدانند، گزارش کرده است. در بخش اول و با عنوان «نقش ارتباط در اولین جایگاه تربیت» از نقش خاتواده در ایجاد ارتباط سالم و مهمترین وسایل ارتباطی بحث شده است.

در بخش دوم نیز از روشهای ارتباط با کودکان و نوجوانان سخن رفته است و در بخش‌های دیگر مراحل شکل‌گیری مقررات اخلاقی در کودکان و نوجوانان و نقش ارزشیابی تحصیل کودکان بررسی شده است.

● طرح ارتباط اولیا و مربیان

رضا فرهادیان. (چاپ اول: قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴). ۸۰ص، رفعی.

طرح برنامه‌هایی است تربیتی که مؤلف برای بهبود وضع آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان تدوین و عرضه کرده است.

مؤلف بر این باور است که اجرای این طرح و همکاری دوجانبه خانه و مدرسه درباره این طرح، در شکل‌گیری صحیح منش و شخصیت کودک در ابعاد مختلف زندگی تأثیر بسزایی خواهد داشت.

● ادبیات

● تجلی رمز و روایت در شعر عطار نیشابوری

رضا اشرف زاده. (تهران، اساطیر، ۱۳۷۴). ۴۰۰ص، وزیری.

به اعتقاد مؤلف کتاب، شناخت اسطوره‌ها و روایاتی که عطار به صورت تلمیحات در آثار خود به کار برده، برای شناخت اشعار او ضرورت بسیار دارد. مؤلف در این کتاب حدود ۴۰۰۰ بیت از اشعار عطار را بررسی کرده و کوشیده است تا اشارات وی به اسطوره‌ها یا روایات گوناگون را گردآورد و اصل و ریشه آنها را باز نماید و نیز درباره مقصود عطار از بیان و به کارگیری آن اسطوره‌ها توضیحاتی بدهد.

● مجموعه کامل غزل‌های فروغی بسطامی

به خط: حسن سخاوت، با مقدمه: عبدالرفیع حقیقت (رفیع)، (چاپ دوم: تهران، انتشارات کوشش، ۱۳۷۴)، مصور.

این کتاب گردآمده غزلیات فروغی بسطامی شاعر غزلسرای دوره قاجاریه است. فروغی از جمله شاعرانی است که به سبب تمایلات عرفانی مدح شاهان و شاهزادگان را رها کرده و عمر خویش را مصروف اعتزال، ریاضت و مصاحبه با عارفان نموده، به همین سبب غزلیات دلپذیر وی سرشار از مضامین عالی و بلند عرفانی است.

● فارسی ایران و تاجیکستان (یک بررسی مقابله‌ای) ایران کلباسی. (تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۴). بیست+ ۴۰۵ص، قطع.

هدف از کتاب حاضر مقایسه فارسی معیار تاجیکی با فارسی معیار ایران (تهرانی)

است. کتاب پنج فصل دارد: فصل اول به معرفی کشور تاجیکستان و تاریخچه آن و نیز وضعیت زبان تاجیکی در آن کشور اختصاص دارد؛ در فصل دوم دو زبان از نظر تفاوت‌های نظام آوایی و واجی مقایسه شده است؛ در فصل سه و چهار این دو زبان از نظر تشابهات و تفاوت‌های نحوی مورد مطالعه قرار گرفته است و بالأخره فصل پنج شامل بررسی صرف و واژگان این دو زبان است. کتاب دارای ملحقاتی نیز هست که در آن درباره مراسم عروسی تاجیک‌ها و برخی اصطلاحات متداول در میان مردم آن دیار سخن به میان آمده است.

● اللغة العربية الحديثة

دکتر محمدعلی آذرشب. (چاپ اول: تهران، سازمان اسمت، ۱۳۷۴). ۳۲۱ص.

کتاب در سه قسم «بخش» تدوین یافته و در بخش نخست تلفظ اصوات جمله‌های فعلی و اسمی در زبان عربی طی ۳۴ درس مطرح شده است که افزون بر ارائه قواعد از طریق طرح گفتگو خواننده را با شیوه بکارگیری زبان عربی آشنای کند. بخش دوم شامل قطعه‌ها برای مطالعه و گسترش دایره لغات و گفتگوهایی با افراد فرضی به انگیزه تمرین بیشتر است. بخش سوم بحث‌هایی در نقش ایران در حرکت فرهنگی و مباحثی در مورد وحدت اسلامی است که هدف نخست از آنها آموزش زبان عربی است. نویسنده کوشش کرده است ضمن آموزش زبان عربی اطلاعات فرعی مفیدی نیز به خواننده بدهد.

● علمی

● تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی

ال-آر. هوستی مترجم دکتر نادر سالارزاده امیری. (چاپ اول: تهران، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۷۳). ۲۹۰ص.

تحلیل محتوا از جمله روش‌هایی است که اندیشمندان علوم اجتماعی را به طور جدی به

بکارگیری آن در موضوعات و مسائل اجتماعی و سوسه می کند. در این زمینه کتب فراوانی - دست کم - در زبان فارسی وجود ندارد. کتاب مزبور یکی از این کتب نادری است که در هفت فصل مباحث مهم تحلیل محتوا را مطرح می کند. نویسنده در فصل نخست به تعریف تحلیل محتوا و در فصل دوم به طرحهای پژوهشی و در فصل سوم به کاربردهای روش تحلیل محتوا می پردازد. فصل چهارم نتیجه گیری درباره علل و آثار ارتباط در کاربردهای روش تحلیل محتوا و فصل پنجم مبحث رمزگذاری اطلاعات محتوا را شامل می شود. نمونه گیری، پایایی و اعتبار فصل ششم و کاربرد کامپیوتر در روش تحلیل محتوا فصل هفتم کتاب را تشکیل می دهد. این کتاب برای دانشجویان رشته جامعه شناسی مفید و خواندنی است.

● تحلیل های پویای اقتصادی

دکتر مهدی تقوی. (چاپ اول: تهران، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۷۴). ۳۶۱ ص.

کتاب طی هشت فصل به مباحث مهم الگوهای ریاضی در مباحث اقتصادی پرداخته است. فصول کتاب به این شرح است: معادلات تفاضلی مرتبه اول، معادلات تفاضلی مرتبه دوم، تفسیر الگوهای معادلات تفاضلی، معادلات تفاضلی مرتبه بالاتر، معادلات تفاضلی مرتبه اول غیر خطی، معادلات دیفرانسل ساده، سیستمهای چندمعادله ای و اپرانورهای ساده و سیستم چند معادله ای خطی. کتاب به انگیزه فراهم آوردن ابزار ریاضی لازم برای تحلیلها فراهم شده، و حاصل کار مؤلف در تدریس ریاضیات ۳ دوره کارشناسی و ریاضیات برای دوره کارشناسی ارشد در دانشگاه علامه طباطبایی است که مؤلف با بازنگری و تکمیل آن را نشر داده است.

● مجموعه ها

● نامواره دکتر محمود افشار. ج ۱

افشار، ایرج [گردآورنده]. با همکاری کریم اصفهانیان. (تهران، مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی - موقوفات دکتر محمود افشار یزدی، ۱۳۷۳) [توزیع ۷۴]. ۱۳ + ۵۳۱ ص [از ص ۴۲۹۱ تا ۴۸۲۲۴]، مصور، وزیری.

عنوان برخی از مقالات این مجموعه را می آوریم: «ملیت ابن سینا» / غلامحسین صدیقی؛ «روشنائی نامه دامغانی» / تصحیح حسن ذوالفقاری (دامغان)؛ «حسین پژمان بختیاری» / عبدالرفیع حقیقت؛ «طبقات اجتماعی از نگاه ناصر خسرو» / برات زنجانی؛ «واژه های هندی در شعر صائب تبریزی» / یونس جعفری؛ «ملاعلی کرم خواهرزاده کریم خان زند» / حسن کارگر؛ «سشن یا سشن» / چراغعلی اعظمی سنگسری؛ «محمد اقبال لاهوری» / آتماری شمیل، محمدکریم اشراق؛ «قوسنامه» / تصحیح کریم اصفهانیان؛ «واژه نامه کشاورزی اردستان» / احسان الله هاشمی؛ «قانون تسهیل ساختن طرق و شوارع» / هاشم محدث؛ «اشعراي گنم نام عصر خلجی و تغلق» / نذیر احمد، سیدحسن عباسی؛ «فهرستنامه مطالعات گویش آذری» / کامیار عبیدی؛ «مکاتبات و مدارس اسلامی کازرون» / محمد مهدی مظلوم زاده؛ «عراق عجم در عهد ایلخانان» / پرویز اذکائی؛ «دویتهای تاجیکی در بدخشان» / عنایت الله شهرانی؛ «چهل ودو یادداشت درباره آیات حافظ» / احمد مهلوی دامغانی.

● سفر سبز (یادواره هجدهمین سالگرد

شهادت دکتر علی شریعتی)

به کوشش محمدعلی ذکریایی. (تهران، الهام، ۱۳۷۴). ۲۵۶ ص، قطع. مجموعه حاضر ظاهراً نخستین شماره گاهنامه ای که از سوی «کانون فارغ التحصیلان علوم اجتماعی» منتشر می شود. این مجموعه شامل یازده مقاله

است که عنوان برخی از آنها را می آوریم: «فلسفه تاریخ در اندیشه دکتر علی شریعتی» / عبیدالکریم مسروش؛ «ایدئولوژی و روشنفکری از منظر دکتر علی شریعتی» / غلام عباس توملی؛ «عدالت اجتماعی در دیدگاه مرحوم شریعتی و شهید مطهری» / حسن کچوئیان؛ «پیشینه نظری دیدگاه جامعه شناسی دکتر علی شریعتی» / تقی آزاد ارمکی؛ «شریعتی و دنیاهای روشنفکری و دانشمندی» / محمدامین قانع راد؛ «تئوری بازگشت به خویش از دیدگاه دکتر علی شریعتی» / بهمن علی اکبری؛ «ایدئولوژی از دیدگاه دکتر علی شریعتی و دکتر مسروش» / حسن محدثی.

● گزارشها و نامه های دیوانی و نظامی امیر نظام گروسی [افشار، ایرج]. (تهران، مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی موقوفات دکتر محمود افشار یزدی (شماره ۵۳)، ۱۳۷۳) [توزیع ۷۴]، وزیری.

حسنعلی خان امیر نظام گروسی (۱۲۳۷-۱۳۱۷ ه.ق) در سال ۱۲۹۷ به دستور ناصرالدین شاه مأمور دفع تجاوزات شیخ عبیدالله کرد و حمزه آقای منگور شد. کتاب حاضر شامل ۱۴۶ قطعه نامه و سند است که حسنعلی خان آنها را در مأموریتهای مختلف به مقامات عالی مملکتی نوشته است، اطلاعات بسیاری را درباره طغیان و شورش شیخ عبیدالله کرد و حمزه منگور در اختیار می گذارد. ایرج افشار برای نشان دادن اهمیت نامه های این مجموعه، شرح مختصری درباره طغیان شیخ عبیدالله و کشته شدن حمزه منگور در این کتاب آورده است. این مجموعه همچنین شامل چند نامه درباره غائله عباس خان چناری در سال ۱۳۱۲ است که به صورت متفرقه در پایان کتاب آمده است.

